

Kočka divoká se vrací do ČR. A co dál?

Jana Pospíšková

Kočka divoká, kdysi běžný druh naší přírody, pravděpodobně doplatila na přeměnu přirozených lesů a rozmanité struktury krajiny na smrkové plantáže a intenzivní hospodářství. Finální ranou pro ni pak byl jistě i lov „škodné“, masivně podporovaný chovateli drobné pernaté

zvěře, a nařízený dokonce i běžným sedlákům. Koncem 18. století tak kočka divoká začíná rapidně mizet a už na začátku 19. století je považována za vzácné zvíře, jehož sporadický výskyt je přisuzován spíše zatoulaným jedincům ze sousedního Slovenska, popřípadě Německa.

Usadí se na našem území kočka divoká natrvalo? Foto Martin Janča

Jak je to s výskytem kočky divoké u nás?

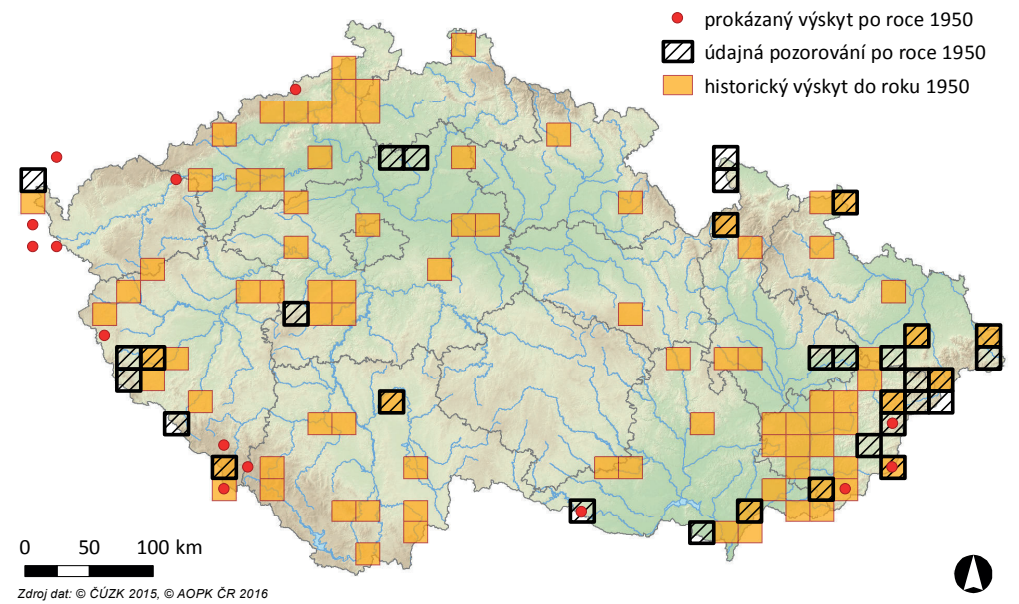
Přestože se čas od času objevovala pozorování z různých koutů Čech a Moravy i ve 20. století, odborná veřejnost tomuto druhu již nevěnovala téměř žádnou pozornost.

Situace se začala měnit až v posledních letech díky rozvoji fotografických pastí, jejichž obliba především mezi terénními zoology a myslivci významně usnadnila výzkum nejen velkých šelem. Díky fotopastem a několika rozsáhlým projektům se tak po dlouhých šedesáti letech podařilo prokázat výskyt kočky divoké na našem území.

První fotografický důkaz pocházel od Rejštejna ze Šumavy a podařilo se jej pořídit (roku 2011) pomocí fotopasti místním zoologům, zkoumajícím rysí populaci. Mezitím, co se fotografie zevrubně zkoumaly a konzultovaly s předními evropskými odborníky na kočky divoké, přišla další nadějná zpráva, tentokrát z Javorníků (r. 2013) na hranici se Slovenskem, od výzkumníků z Hnutí Duha (Pospíšková et al. 2014).

Od té doby přicházejí další fotky koček divokých z různých lokalit ČR. A tak máme kromě jednoho mrtvého jedince z Doupovských hor (2013) důkaz o výskytu kočky divoké v Českém lese (2014), který se podařil odborníkům pracujícím na projektu TransLynx, máme fotografii od Horního Němčí v Bílých Karpatech (2015) od místního lesního hospodáře a také fotografie pořízené v rámci projektu mapování kočky divoké z těsné blízkosti našich hranic od Vršatce na Slovensku (2015) a znovu z Českého lesa poblíž obce Rybník (2015).

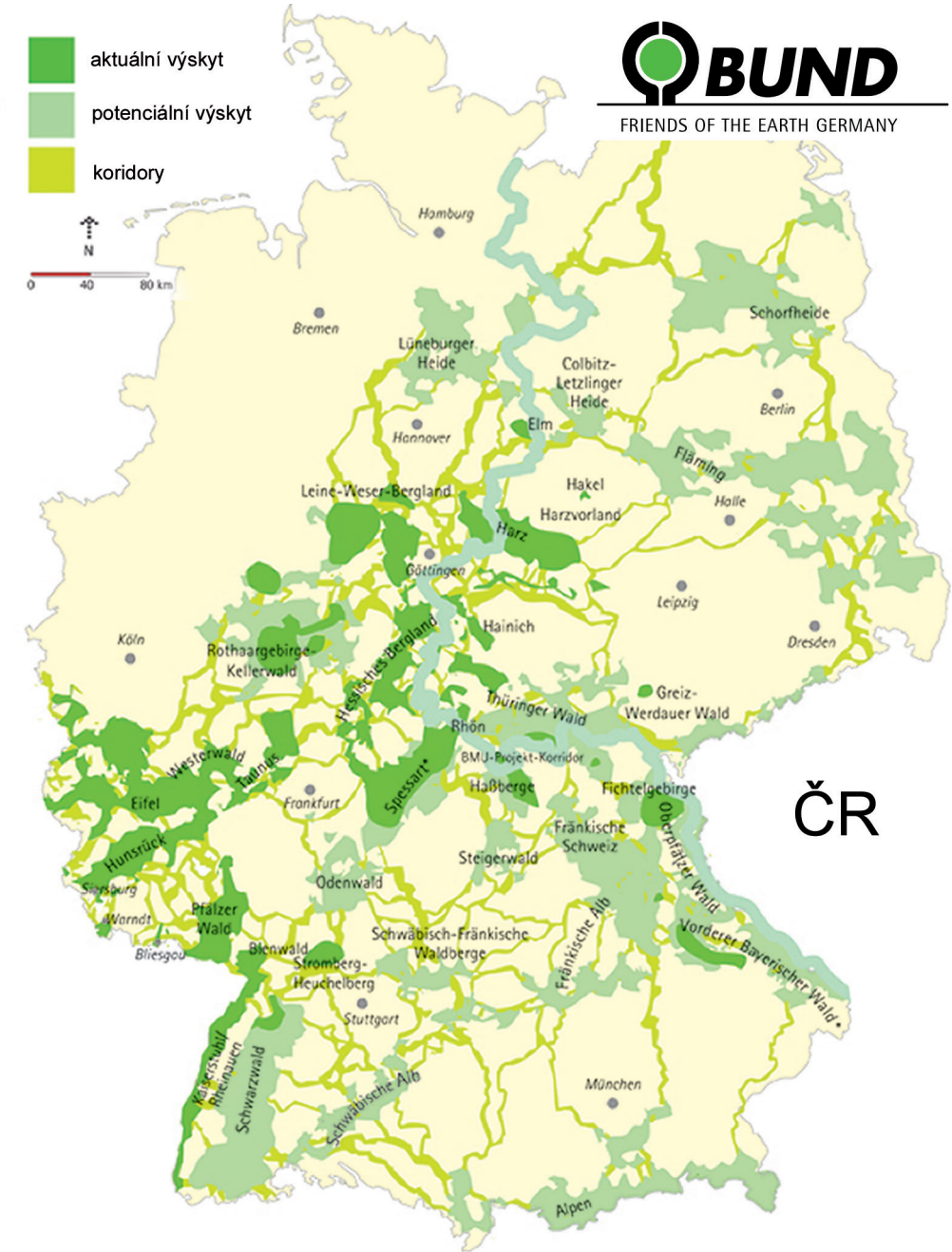
Zajímavá recentní pozorování bez důkazů však přišla např. i z oblasti Brd, Rychlebských a Orlických hor nebo z Podyjí. Některá další pozorování a vzorky chlupů z chlupových pastí ještě čekají na zpracování. Zdá se tedy, že kočka divoká se pomalu vrací do naší přírody. Nebo jsme si toho teprve začali všimnout a ve skutečnosti jde o dlouhodobou záležitost? Neotevřely se nám pouze oči díky technickým výtěžkům? Jedna věc je však prozatím jasná. Stále nám chybí důkaz o trvalém výskytu, tedy o rozmnožování této šelmy u nás. Vzhledem k rozsáhlému fotomonitoringu, který probíhal v posledních letech na mnoha potenciálních lokalitách výskytu kočky divoké (v rámci mapování evropsky významných druhů pro AOPK

Mapa 1 Výskyt kočky divoké (*Felis silvestris*) na území ČR a v sousedícím pohraničí. Zpracoval: Jan Vrba

Odchovanec kočky divoké v ZOO Děčín. Foto Zdeněk Patzelt

Mapa 2 Výskyt a potenciální trasy pohybu kočky divoké v Německu. Zdroj www.bund-niedersachsen.de

ČR) se zdá nepravděpodobné, že by nám stálý výskyt, nebo dokonce stálá populace unikaly. Všechna pozorování (viz výše) se totiž podařila jen jednou, a i přes pokračující monitoring se kočku na stejném místě již nepodařilo vyfotografovat (s výjimkou slovenského Vršatecka, odkud je důkaz i o rozmnožování). Vypadá to tedy, že ve všech případech šlo o toulající se jedince, kteří se k nám přišli podívat ze sousedního Slovenska nebo Německa.

Protože však německá populace rychle expanduje a ta slovenská se zdá přinejmenším

krušnohoří nebo Českém lese, žije si jich pár spokojeně například někde v Nížkém Jeseníku, na Libavé nebo ve Ždánickém lese. Habitatový model, vytvořený v rámci diplomové práce autorky článku, totiž tyto (a další oblasti) vyhodnotil jako potenciálně vhodné pro výskyt kočky divoké (Pospíšková 2015). O potenciálu krajiny pro výskyt kočky divoké u nás a v sousedním Slovensku vypovídá připojená [mapa 3](#).

Čekání na zájem odborníků

Přestože se o kočce divoké mluví čím dál víc a rozvíjí se spolupráce na jejím výzkumu, stále jde o šelmu, která u nás byla donedávna na okraji zájmu. Podobná situace panuje také na Slovensku, kde se na kočku divokou dá narážet častěji, a přesto ji zdejší odborná veřejnost věnuje minimální (odbornou) pozornost.

Čím to je? Je to tím, že je kočka divoká tak podobná domácí sestřenici, která spadá mezi domestikovaná zvířata, a proto je tak trochu mimo zorné pole nás zoologů, kteří to „domácí“ někdy považujeme za příliš nudné? Je to tím, že nejde snadno vystopovat, protože si nemůžeme být jistí, zda nejde o toulavého mourka, nebo tím, že je oproti populárním velkým šelmám prostě už moc malá?

U spousty druhů je jejich vzácnost téměř úměrná zájmu o ně. V případě kočky, ale i jiných menších šelem, to však neplatí. Proč? Vždyť kočka divoká může být skvělým vlajkovým druhem pro nížinné lesní oblasti, menší chráněné celky, může být motivací pro změnu hospodaření v lesích i významné změny v krajině, protože vyžaduje rozmanitost a konektivitu. V Německu nebo Rakousku si kočky divoké považují a dokážou jejího vlajkového potenciálu velkoryse využívat. Co kdybychom si z nich vzali příklad?

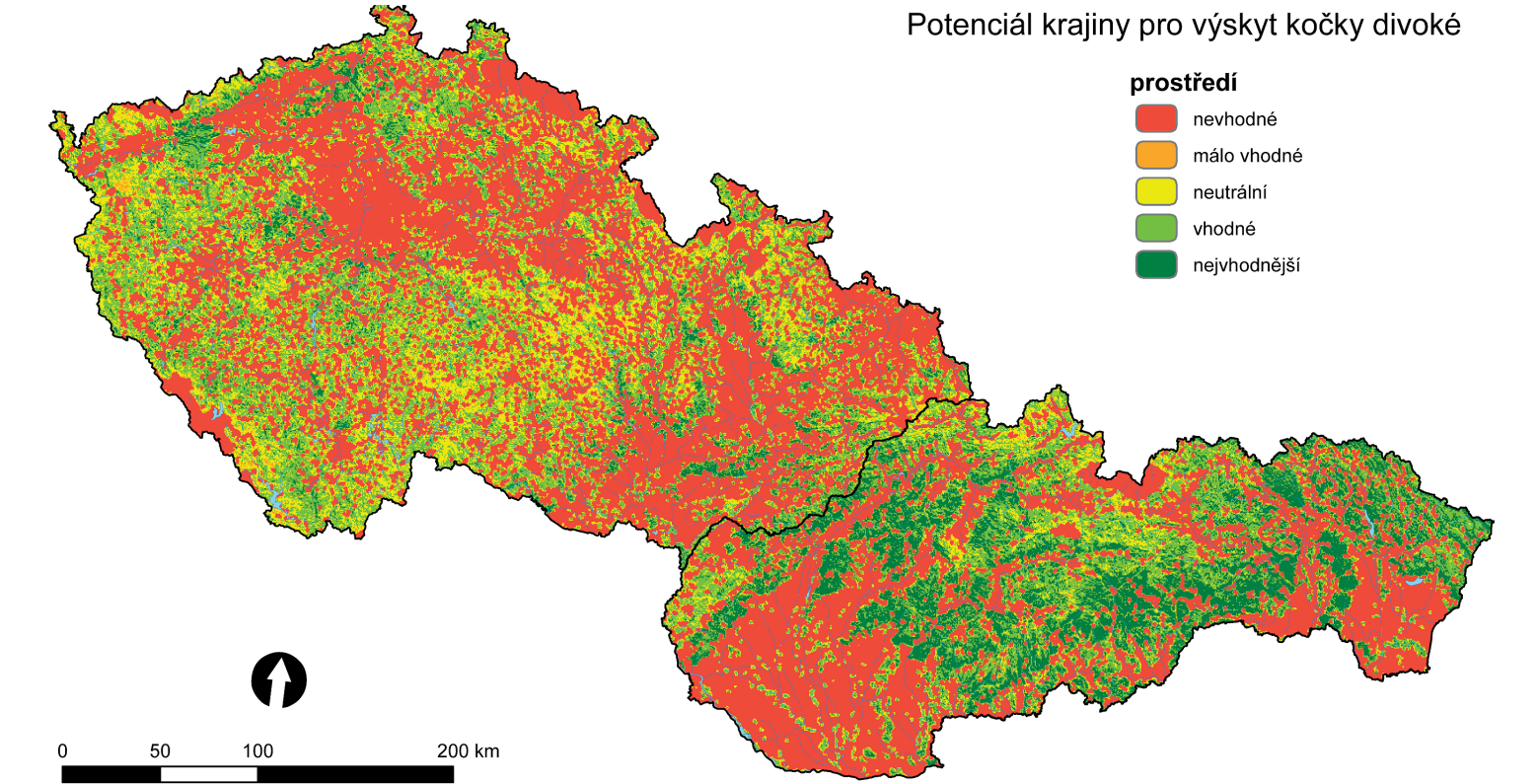
Kočka divoká sice není majestátní jako medvěd, mystická jako vlk ani fascinující jako rys, ale zato je velmi problematická. Že to není kompliment? Myslím si, že to je naopak to, co by nás k jejímu výzkumu a ochraně mělo táhnout. Celá komplikovaná záležitost související s jejím rozlišováním od kočky domácí, jejich vzájemná hybridizace, která by vydala na vlastní rozsáhlou stať, jsou přece velkou výzvou pro badatele, kteří se snaží objasnit záhady přírody. Některé aspekty těchto problémů zůstávají stále nedořešeny

a kontroverznost dílčích poznatků kupodivu i málo reflektována. Přitom jde o skutečnost, jejíž pochopení by mělo mít zásadní dopad nejen na praktickou ochranu tohoto druhu, ale mohlo by výrazně ovlivnit i současné pojetí ochrany přírody. O tom ale možná v jiném článku.

Kočka divoká se tedy vrací do naší přírody. A co bude dál? Budeme čekat, až nám zaklepe na dveře, a věnovat se jen populárním druhům šelem? Anebo jí půjdeme vstříc?

Pomůže i všímavost veřejnosti

Cílem tohoto příspěvku je probudit v čtenářích zvědavost a zájem o tento druh. Článek je i výzvou k tomu, aby všichni zájemci měli otevřené oči kdekoli v přírodě, protože kočka divoká se může objevit skoro všude. Je třeba všimát si přejetých mourovatých koček mimo vesnice, protože to je často jeden z prvních důkazů o jejich výskytu, je třeba inspirovat druhé k zájmu o toto fascinující zvíře a o jakýchkoliv poznatcích, pozorováních, nebo i jen zájmu zkusit někde kočku divokou hledat, informovat autorku článku nebo odborníky z příslušných regionálních pracovišť AOPK ČR.

Mapa 3 Potenciál krajiny pro výskyt kočky divoké. Vypracovala Jana Pospíšková

Kočka divoká. Foto Martin Janča

Použitá literatura:

- Pospíšková J., Kutal M., Bojda M., Bufková-Danisová K., Bufka L., 2014: *Nové nálezy Felis silvestris v České republice* (Carnivora - Felidae) časopis Lynx, č. 44
- Pospíšková J., 2015: *Rozšíření kočky divoké (Felis silvestris) v ČR / geomatické modelování a ekologický přístup Distribution of the wildcat (Felis silvestris) in Czech Republic/ geomatic modelling and ecological approach*, Diplomová práce